

Η Θυσία του Φερνάν Ιβτόν: «Για τα πληγωμένα μας αδέρφια»

Ζοζέφ Αντράς «Για τα πληγωμένα μας αδέρφια» Μετάφραση: Γιώργος Καράμπελας Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 2016, σελ. 136.

Φιλήμονας Πατσάκης

Πόσο καιρό έχετε να πάρετε στα χέρια σας ένα βιβλίο που καίει, που κραυγάζει και σας καλεί να υπάρξετε;

Πόσο καιρό έχετε να νιώσετε ότι οι σελίδες ενός βιβλίου αναλογίζονται την οργή και την απελπισία όλων;

Ξεκίνησα αναλογιζόμενος τον ίδιο τον συγγραφέα, τον Αντράς, και την άρνησή του να δεχθεί το βραβείο Γκονκούρ.

Τον Μάιο του 2016 το μυθιστόρημα αυτό μπήκε την τελευταία στιγμή στη λίστα των υποψηφιοτήτων και κέρδισε το βραβείο του πρωτοεμφανιζόμενου.

Τα λόγια άρνησης ήταν τα εξής: «Ευχαριστώ ειλικρινά όσους βρήκαν κάποιο ενδιαφέρον σε αυτό το βιβλίο. Το βραβείο ωστόσο δεν μπορώ να το δεχτώ. Ο ανταγωνισμός και η αντιπαλότητα φαντάζουν στα μάτια μου έννοιες ξένες προς τη γραφή και τη δημιουργία. Η λογοτεχνία, όπως την αντιλαμβάνομαι, νοιάζεται κυρίως για την ανεξαρτησία της και μένει μακριά από βάρη, τιμές και προβολείς. Ας μη θεωρηθούν αλαζονικές ή αυθάδεις οι φράσεις αυτές, θέλουν να δηλώσουν απλώς τη βαθιά μου επιθυμία να μείνω στο κείμενο, στις λέξεις, στα ιδεώδη. Στην καταπνιγμένη φωνή ενός εργάτη και αγωνιστή της κοινωνικής και πολιτικής ισότητας».

Μια άρνηση με αναφορά όχι την ιδεολογία αλλά τη λογοτεχνία. Ο Αντράς καταπιάνεται με μια αληθινή ιστορία.

Την καταδίκη και την εκτέλεση του Φερνάν Ιβτόν στις 11 Φεβρουαρίου του 1957, τη μοναδική εκτέλεση Ευρωπαίου από το Γαλλικό Κράτος κατά τον πόλεμο της Αλγερίας.

Ενα χρόνο μετά ο Σαρτρ θα γράψει ένα κείμενο στη μνήμη του Ιβτόν με τον τίτλο «Είμαστε όλοι δολοφόνοι», ο Καμί θα πει αναφερόμενος στον Φερνάν στις «Σκέψεις για την γκιλοτίνα»: «Είναι όμως πολύ αργά και δεν μας μένει παρά να μετανιώσουμε ή να ξεχάσουμε. Φυσικά, ξεχνάμε. Η κοινωνία ωστόσο παραμένει μiasμένη. Το ατιμώρητο έγκλημα, σύμφωνα με τους Ελληνες, μόλυνε την πόλη».

Υπουργός Δικαιοσύνης της περιόδου δεν είναι άλλος από τον Μιτεράν.

Στην εισαγωγή του βιβλίου βρίσκουμε το εξής: «Ο Ιβτόν παραμένει κάτι σαν καταραμένο όνομα. Είναι να αναρωτιέσαι πώς το έκανε ο Μιτεράν. Πρέπει να είπα το όνομά του δύο ή τρεις φορές μπροστά του και πάντα του προκαλούσε τρομερή δυσφορία που μετατρεπόταν σε ρέψιμο. Η κρατική σκοπιμότητα είναι αχώνευτο πράγμα».

Αυτή η εξομολόγηση δημοσιογράφου από συνέντευξη στον Μιτεράν είναι και πολύ καίρια για το ίδιο το λογοτεχνικό αυτό έργο.

Μετά από όλα αυτά είσαι έτοιμος να διαβάσεις ένα στρατευμένο κείμενο.

Το καταλαβαίνεις άλλωστε και από την πρώτη, φαινομενικά άσχετη φράση, «όχι αυτή η ντόμπρα και υπερήφανη βροχή. Όχι. Μια βροχή μίζερη. Φτηνιάρική. Υπουλη».

Καθώς περνούν οι σελίδες νιώθεις να σε κυκλώνει το ερώτημα πού ακριβώς στρατεύεται;

Γρήγορα καταλαβαίνεις ότι η στράτευση δεν αφορά την κομμουνιστική ιδεολογία του Φερνάν, καθώς οι τακτικές αναφορές για την άθλια ουδέτερη στάση του κόμματος τοποθετεί την ουσία αλλού.

Ούτε είναι καίριο το εθνικοαπελευθερωτικό, καθώς οι πρακτικές και η πολιτική συγκρότηση αμφισβητούνται.

Οχι, το αισθάνεσαι από την αρχή, το κείμενο είναι ένα κείμενο βαθιά και υπέροχα λογοτεχνικό.

Οι αναφορές στη ζωή και τον έρωτα, στη φιλία, τη θυσία, την ελευθερία είναι τόσο υπαρξιακά αφυπνιστικές που μένεις άφωνος.

Και τότε αντιλαμβάνεσαι ότι η στράτευση βρίσκεται στην αξιοπρέπεια, την αλληλεγγύη, την τρομερή ανάγκη για ελευθερία.

«Και ο θάνατος είναι ένα πράγμα, αλλά η ταπείνωση μπαίνει μέσα σου, κάτω από το δέρμα σου, φυτεύει σποράκια οργής και σε τρώει γενιές ολόκληρες».

Ολα αυτά καθώς συνθέτουν ένα καμβά που μιλάει στην καρδιά του σήμερα, στις διαψεύσεις, τους αποκλεισμούς, την φτώχεια, την ανύπαρκτη προοπτική, την έλλειψη ελευθερίας.

Όταν τον ακούς να λέει ότι καταδικάζει την τυφλή βία έχεις στα αυτιά σου τον Στεπάν από τους «Δίκαιους» του Καμί, αλλά ο Αντράς κοιτάζει βαθιά μέσα στην καρδιά του ήρωά του: «Σε ελάχιστες καρδιές αρέσει να χτυπάνε ραγισμένες».

Η κρίση του κοινωνικού μοντέλου των δυτικών κοινωνιών συνοδεύεται από την κατάρρευση των σημασιών και των βεβαιοτήτων.

Σε αυτή τη διάλυση όλων των παραγωγών ταυτοτήτων, η λογοτεχνία βρίσκει και πάλι χώρο για να κινηθεί και να διηγηθεί.

Είναι δύσκολο να γράφεις ξέροντας πως η ζωή σου ξεγλιστρά, την ώρα που ο χρόνος χάνει τη δύναμη αποφάσεως που έχει, ξέροντας ότι έτσι τίποτα δεν μπορεί να αρχίσει.

Είναι εξαιρετικά εύκολο να αποδυθείς στον αγώνα του εμπορεύματος της συνήθειας, του κοινού και κατασκευασμένου γούστου, έρχεται όμως από μακριά μια συνειδητοποίηση της γραφής ως μέρος μιας επώδυνης αυτογνωσίας, ως συστατικό

στοιχείο του αναστοχασμού.

Η τέχνη δεν μπορεί να βολεύεται στην οκνηρή αιωνιότητα των ειδώλων, σε κατασκευασμένες σταθερές, αλλά να ξεβολουέει, να συμβάλλει σε μια καθολική αλλαγή.

Η λογοτεχνία ποια θέση έχει σε έναν κόσμο που υπολογίζει μόνο τους κώδικες της αποτελεσματικότητας;

Κι όμως η λογοτεχνία μπορεί να ανιχνεύει τα κενά και να τα αφουγκράζεται καθώς οικοδομούν ένα έξω.

Μπορεί να αναπολεί το μη χρήσιμο ως κινητήριο, να εγκαθιδρύει το αυτεξούσιο και να φαντάζεται το νέο. Αυτό το βιβλίο μάς τονίζει ότι τίποτα δεν έχει χαθεί.

<https://www.efsyn.gr/arthro/i-thysia-toy-fernan-ivton>